

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Калина Грозева Лукова

за дисертационен труд на тема

ПО ШЕВОВЕТЕ НА ЛИТЕРАТУРАТА (МЕЖДУ ИЗТОКА И ЗАПАДА – ГРАНИЦИ И ИДЕНТИЧНОСТИ)

за присъждане на образователната и научна степен „доктор на науките“

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна специалност: „Литература на народите на Европа, Америка,
Африка, Азия и Австралия“

автор **Магдалена Петрова Костова-Панайотова**

Дисертационният труд се състои от уводна част, две глави, заключение и библиография (на латиница и на кирилица 360 библиографски единици) в общ обем от 362 стр.

В увода се обосновава убедително изследователският интерес към нов тип компаративизъм, свързан с преосмисляне на понятия и представи в контекста на „разколебаване на доминиращата европоцентричност“ на литературата. В тази съвременна ситуация се формулират и изследователските въпроси: *“какъв свят създава световната литература днес, кой е част от този свят, ненарушимо ли е европейското господство в нея, какво е мястото на тъй наречените кроскултурни писатели, какво се случва с идеите, родени в пограничните „шевове“ на литературата“*.

Търсенето на отговори изгражда аналитичното движение като приключение на идентичности в т.н. „трето пространство“ – термин на Хоми Баба. В него се срещат не Свой и Чужд, а Друг с Друг, съхранявайки своята идентичност. Концепцията на този индийски критик е ключова за теоретичния свод на изследването, както и идеи на критици като Тео Д'хаен, Паскал Казанова, Мишел Льобри, Уолтър Миньоло, Нуги Ва Тионго и др.

Новаторският интерес към разказите на „преведените хора“ - балкански творци, както и писатели, идващи от Изтока - анализира гранични територии, „шевове“ на културата и литературата като амбивалентно „трето“ пространство, преодоляващо западния хиперканон.

Първа глава „Чи са тези балкани“ се изгражда на мозаичен принцип, в който изследваните творби отхвърлят утвърдени стереотипи и мистификации. Тя се състои от 11 фрагмента, като в първите шест се анализира познатата метафорика на Балканите (черно-белите метафори и тяхното преосмисляне), отражателните образи на българина в балканските литератури (хърватска, гръцка, румънска), балканския образ на чужденеца, балканските славянски литератури от началото на 21 век.

От седми фрагмент до края се представят конкретни балкански творци и творби – Милорад Павич, Драгослав Михайлович, Орхан Памук, Данило Киш, Дубравка Угрешич, чрез проблемите за паметта, спомнящия си човек, вещите на паметта.

Впечатляващ е начинът, по който Магдалена Костова - Панайотова представя стилистиката на вещите, свързвайки митологията на предметите с играта на паметта – „кутията за писане“ на Милорад Павич, криещи свитъци и писма; „музея на невинността“ на Орхан Памук като колекция от предмети спомени; синестезиите на Данило Киш, ароматни и по Прустовски споменни.

Модерен и смислопораждащ е хипертекстовият, интерактивен анализ на текстове на Милорад Павич във връзка с авторската им оригиналност и вариативност, с гротесковата марионетъчност, разноезичието, изтънчената литературна игра и подреждането на текста пъзел.

Втора глава „Между два свята“ конструира междинно „трето“ пространство чрез представяне на кроскултурни писатели, знакови за съвременната хибридна литература, родени на Изток и живеещи на Запад: Йоко Тавада, Кадзуо Ишигуро, Франсоа Чън, Ейми Тан, Ханиф Курейши, Видиадхар Найпол, Салман Рушди, Анна Мой, Амин Маалуф, Майкъл Ондатжи, Моксин Хамид. Те създават нов литературен модел, който променя западния канон чрез собствената им идентичност. Към неговата специфика е насочен изследователският интерес в серия проникновени и дори образователни анализи.

Героите на изследваните романи са несретници, пътуващи във времето и пространството със собствените си истории, създаващи нова метареалност между свое и чуждо, колоритна, антиутопична – „дискурсивна хетеротопия“, която избира да разгадава М. Панайотова. С адекватен аналитичен подход тя дешифрира оригинално-специфичното за всеки творец.

Повестта „Кучешка невеста“ на Йоко Тавада, положена в японския жанр „кайдан“, се изследва чрез принципа мимикрия, но и като римейк на историята за Мери Попинз, за да се прояснят различните същности на „разместения“ човек.

В текстовете на Кадзуо Ишигуро се представя източната естетическа идея за *моно но аваре* - постижението на битието чрез съзерцание на печалното очарование на нещата – „бледия изглед към хълмовете“. Така се създава нова митология чрез носталгично пресичане на културни наративи.

„И вечността не стига“ на Франсоа Чън се изследва като даоистка реплика на Марсел Пруст, но чрез специфична интеграция по модел на

„празната медиана“ - съчетание на два типа култури без противопоставяне.

Сред ефектно работещите аналizationsонни техники ще отбележа играта на маджонг в „Клуб на щастието и късмета“ на Ейми Тан, разгледана като метафоричен, композиционен и повествователен център чрез вибрациите на числото 4. В романа на Ханиф Курейши „Буда от предградията“ (с музикалния подтекст на Дейвид Бауи) успешно се използват схеми от възпитателния роман в ироничния контекст на мимикрията.

Концепцията за „културния превод“ на Хоми Баба, както и теорията за симулакрумите на Делюз подпомагат адекватния прочит на героите на В. Найпол в диалога на различието и повторението.

Един от най-известните представители на постколониалната английска литература е Салман Рушди. Великолепният анализ на неговите текстове следва „ефекта на пеперудата“ в абсурдния свят на марионетъчност, двойничество, дехуманизация. Пренареждането на световите в творбите на Рушди се осъществява от героите палимсест, изгнаниците, както отбелязва Магдалена Костова-Панайотова.

Идеята за смесената идентичност като сноп от културни връзки в творчеството на Амин Маалуф се представя чрез основни за него метафори – везните между вертикалното и хоризонталното наследство и опитомяването на пантерата, за да не се превърне светът в джунгла. За френскоговорящата писателка от виетнамски произход Анна Мой това е идентичността на „универсален чужденец. Вие сте себе си и Другият.“ („Черен ориз“)

Както за Ейми Тан, така и за Анна Мой са направени съществени наблюдения върху т.н. женско писане. Пренаписването на историята на жената в романа „Черен ориз“ се реализира стилистично чрез елипси, мълчание, фиксации на женското тяло, поетика на белотата, синестезийност.

„Заличаването на името, разпадането на усещането за националност, търсенето на себе си в света на другите е ясно изведеният център на творбата“ пише Магдалена Костова – Панайотова за романа „Английският пациент“ на Майкъл Ондатджи, по който е създаден прочутият едноименен филм. Анализът успешно дешифрира важни детайли на текста: интертекстуални препратки, деноминацията като отказ от притежание, магическия реализъм, субект-обектната поетическа организация, театралните и филмови ефекти, символните топоси – пустинята като „разтворената за всички книга от лунна светлина.“

Финалният анализ на романа „Изход: Запад“ на Моксин Хамид и посланието „Ние всички сме мигранти във времето“ сякаш обобщава проблематиката на изследването, резюмирана и в заключението: новият

литературен компартивизъм и културната трансформация; съвременната кроскултурна литература, създадена от балкански творци и от писатели-емигранти от Изток; идентичностното разпознаване чрез образите на другостта.

Впечатляваща е библиографията на дисертацията, включваща общо 360 заглавия.

По темата на дисертацията са публикувани 1 монография и 18 статии в български и чужди издания, една е под печат.

Авторефератът на дисертационния труд представя прецизно и подробно концепцията и проблематиката на изследването, напълно коректна е справката за научните приноси

Заклучение: Дисертационният труд „По шевовите на литературата (Между Изтока и Запада – граници и идентичности)“ е приносно научно изследване в контекста на: нови компаративистични модели и техники, изследване на знакови кроскултурни творци в т.н. „трето пространство“, ефектни анализационни, открития, широка библиографска основа. Това ми позволява с убеденост да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на Магдалена Петрова Костова-Панайотова научната степен „доктор на науките“, Професионално направление: 2.1. Филология. Научна специалност: „Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия“.

10.XII. 2020 г.

Изготвил становището: проф. д.ф.н. Калина Лукова

OPINION

by Prof. Kalina Grozeva Lukova, DrScn
on dissertation

ALONG THE SEAMS OF LITERATURE (BETWEEN THE EAST AND THE WEST – BORDERS AND IDENTITIES)

for awarding the educational and scientific degree “Doctor of Science”

Professional field 2.1 Philology

Scientific speciality: “Literature of the peoples of Europe, America, Africa,
Asia and Australia”

author **Magdalena Petrova Kostova-Panayotova**

The dissertation consists of introduction, two chapters, conclusion and references (in Roman and Cyrillic alphabet 360 bibliographic units) in total volume of 362 pages.

The introduction convincingly substantiates the research interest to a new type of comparativism, related to reconsidering of the notions and concepts in the context of “deranging the dominating eurocentricity” of literature. In this contemporary situation, an analytic movement is developing as an adventure of identities in the so called “third space” – a term by Homi K. Bhabha. Not Ours and Foreign meet there, but Other with Other retaining their identities. The concept of this Indian critic is the key to the theoretic arch of the research, as well as to ideas of critics such as Theo D’haen, Pascale Casanova, Michel Le Bris, Walter Mignolo, Ngugi wa Thiongo, etc.

Innovator’s interest to the stories of the “translated people” – Balkan authors, as well as writers coming from the East – is analyzing border territories, “seams” of culture and literature as ambivalent “third” space overcoming the Western hypercanon.

Chapter one “Whose are these Balkans” is constructed under the mosaic principle, where the studied works reject the established stereotypes and mystifications. It comprises 11 fragments, the first six of them containing analysis of the well-known set of metaphors of the Balkans (black and white metaphors and their reconsideration), the reflective images of the Bulgarian in the literatures of the Balkans (Croatian, Greek, Romanian), the Balkan image of the foreigner, the Balkan Slavonic literatures from the beginning of the 21st century. From the seventh fragment to the end are presented individual Balkan authors and works – Milorad Pavic, Dragoslav Mihajlovic, Orhan Pamuk, Danilo Kis, Dubravka Ugresic, through the problems of memory, the remembering man, the memory items.

Chapter two “Between two worlds” constructs intermediate “third” space through representing cross-cultural writers, emblematic for the modern hybrid literature, born in the East and living in the West: Yoko Tawada, Kazuo

Ishiguro, Francois Cheng, Amy Tan, Hanif Kureishi, Vidiadhar Naipaul, Salman Rushdie, Anna Moi, Amin Maalouf, Michael Ondaatje, Mohsin Hamid. They create a new literary model, which changes the western canon through their own identity. The researcher's interest is focused on its specifics in a series of penetrating and even educative analyses.

The heroes of the studied novels are wretches, travelling in time and space with their own stories, creating a new meta-reality between ours and foreign, colourful, anti-utopic – “discursive heterotopy”, which M. Panayotova chose to unriddle. By adequate analyzational approach, she is deciphering the original-specific of each author.

Conclusion: Dissertation “**Along the seams of literature (Between the East and the West – borders and identities)**” is a contributive scientific research in the context of: new comparativist models and techniques, research of emblematic cross-cultural authors in the so called “third space”, impressive analyzational discoveries, broad bibliographic basis. Thus brings me to the conviction to recommend to the honorable Scientific Jury to award to Magdalena Petrova Kostova-Panayotova the scientific degree “Doctor of Science”, Professional field 2.1 Philology. Scientific speciality: “Literature of the peoples of Europe, America, Africa, Asia and Australia”

10 December 2020

Opinion prepared by: Prof. Kalina Lukova, DrSc

